

19

Voor feiten en cijfers
over werkgelegenheid

Jaargang 14, juni 2009

Lisa nieuws

2

Banengroei voorbij?

5

De creatieve sector

7

Vrouwen aan het werk!

10

LISA in beeld

Banengroei voorbij?

In 2008 is de werkgelegenheid in Nederland met 2,4% toegenomen. Na een werkgelegenheidsdaling in de jaren 2003, 2004 en 2005, een kleine stijging in 2006, laat 2008, net als 2007, een aanzienlijke groei van de werkgelegenheid zien. Flevoland en Groningen kennen de grootste werkgelegenheidsgroei, de groei van Zuid-Holland, Gelderland en Overijssel ligt wat lager, maar ligt eveneens boven het Nederlandse gemiddelde. Momenteel verkeert de Nederlandse economie in een recessie. De vraag is welke sectoren en regio's het meest met de economische neergang worden geconfronteerd. Op basis van het aandeel conjunctuurgevoelige werkgelegenheid geven wij een prognose voor de regionale werkgelegenheidsontwikkeling in 2009 en 2010.

Werkgelegenheid blijft groeien

Net als in 2007, laat 2008 wederom een aanzienlijke werkgelegenheidsgroei zien. Ten opzichte van 2007 is het aantal banen met 2,4% toegenomen; absoluut zijn dat 186.660 banen. Het totaal aantal werkzame personen komt in 2008 uit op bijna 8 miljoen. De trend dat het aantal vestigingen sneller groeit dan het aantal banen, houdt in 2008 aan. Het aantal vestigingen groeide vorig jaar met 4,8% aanzienlijk waardoor Nederland sinds 2008 meer dan 1 miljoen vestigingen van bedrijven en instellingen telt.

Groei aandeel vrouwen met baan van meer dan 12 uur bovengemiddeld

In de afgelopen jaren is het aantal werkzame vrouwen sneller gegroeid dan het aantal werkzame mannen. In 2008 was dit weer het geval: het aantal werkzame vrouwen is in 2008 met 2,6% toegenomen, terwijl het

aantal werkzame mannen in 2008 met 2,2% groeit. De groei van het aantal werkzame vrouwen verklaart zich vooral door de groei van het aantal vrouwen met een baan van 12 uur of meer (grote banen; +3%). Het aantal vrouwen met een kleine baan groeit in 2008 met 1,2% wat minder dan gemiddeld.

Relatief veel groei "grote banen"

In totaal betreft 86% van alle arbeidsplaatsen een betrekking van 12 uur of meer. Dit aantal "grote" banen is tussen 2007 en 2008 met 2,5% (167.740 banen) toegenomen. Het aandeel banen met een betrekking van minder dan 12 uur is met 1,8% (18.910 banen) minder snel gegroeid.

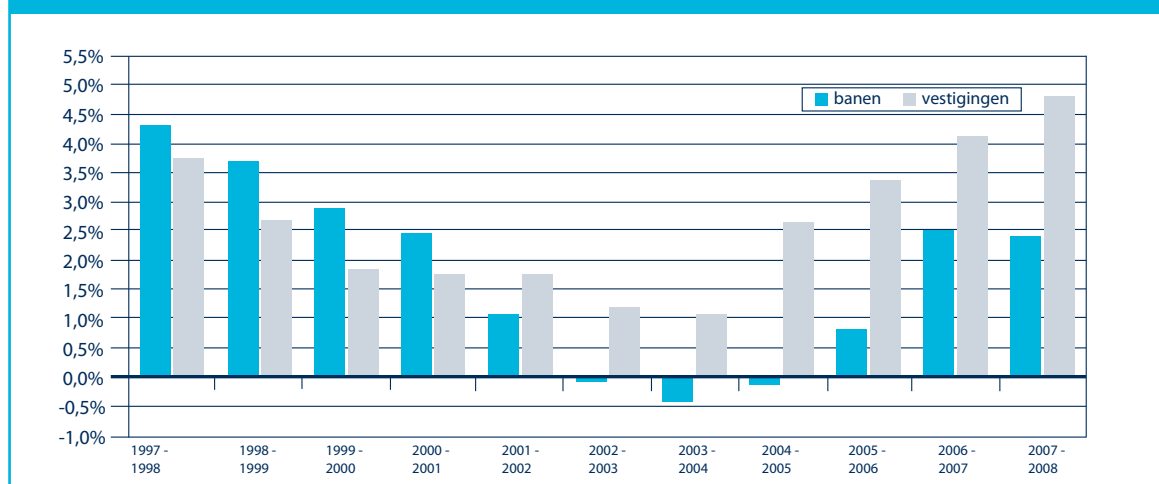
Banengroei in bijna alle sectoren

Net als in 2007 hebben elf van de twaalf onderscheiden sectoren in 2008 een hoger aantal werkzame personen dan in 2007. Alleen de landbouw heeft (wederom) met een daling van het aantal banen te maken. Zowel absoluut als relatief gezien is de groei in de sector zakelijke diensten het grootst: er zijn 59.200 banen bijgekomen, hetgeen een groei van 5,1% betekent. Andere sectoren die een groei hoger dan het Nederlands gemiddelde hebben, zijn de bouw (3,8%, 18.870 banen), de overige diensten (3,2%, 11.430 banen) en de zorg (2,6%, 30.500 banen).

Werkgelegenheidsontwikkeling Flevoland het grootst

De provincie Flevoland heeft in de periode 2007-2008 de grootste werkgelegenheidsgroei met 5,1%. Dit is ruim twee keer zo groot als de werkgelegenheidsgroei in Nederland (2,4%). Ook Groningen, Zuid-Holland, Gelderland en

Figuur 1: Ontwikkeling banen en vestigingen sinds 1997

Tabel 1: Aantal vestigingen en banen in Nederland naar sector (2008)

Sector	Vestigingen	Banen			
	Absoluut	Absoluut	% in totaal	Groei abs. 2007/2008	Groei % 2007/2008
Landbouw & visserij	86.010	261.190	3,3%	-510	-0,2%
Industrie	56.840	953.540	12,0%	7.580	0,8%
Bouw	111.400	514.560	6,5%	18.870	3,8%
Handel	239.710	1.423.990	17,9%	29.400	2,1%
Horeca	47.040	335.260	4,2%	7.840	2,4%
Transport & communicatie	36.480	494.880	6,2%	7.040	1,4%
Financiële instellingen	19.810	256.120	3,2%	300	0,1%
Zakelijke diensten	251.070	1.225.150	15,4%	59.200	5,1%
Overheid	3.370	448.020	5,6%	5.300	1,2%
Onderwijs	28.810	502.130	6,3%	9.710	2,0%
Zorg	62.780	1.189.390	14,9%	30.500	2,6%
Overige diensten	100.460	372.020	4,7%	11.430	3,2%
Nederland	1.043.780	7.976.240	100%	86.660	2,4%

* De landbouwcijfers zijn grotendeels afkomstig van het CBS. De gegevens van 2008 zijn door LISA opgestelde prognoses.
Bron: LISA 2008

Overijssel hebben een grotere werkgelegenheidsgroei in de periode 2007-2008 dan het Nederlands gemiddelde. Zeeland heeft de laagste werkgelegenheidsontwikkeling met 1,3%.

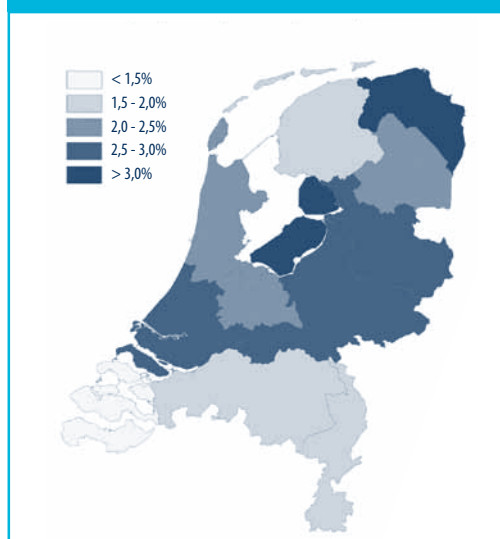
Regionale schommelingen door de jaren heen

Opvallend is dat de COROP-gebieden wisselvallige resultaten hebben door de jaren heen. Flevoland lijkt een uitzondering op de regel: de werkgelegenheid is sinds 2004 consequent sterk gegroeid. Iedere jaargang neemt Flevoland een plek in de top drie in. Sinds 2004 is de werkgelegenheid er met 20,4% gegroeid. Op afstand nummer twee is Zuidoost-Noord-Brabant met 9,3% groei. In het afgelopen jaar was dit gebied 24e wat betreft werkgelegenheidsgroei. Tekenend voor de wisselvallige resultaten is Delfzijl en omgeving, dat over de periode 2004-2008 een werkgelegenheidsdaling van 2,7% had, maar het laatste jaar goed presteerde met een 5e plaats (3,9% groei).

Kredietcrisis

De wereldwijde kredietcrisis begon in de zomer van 2007 op de huizenmarkt in de Verenigde Staten. In het najaar van 2008 werden de eerste gevolgen zichtbaar in Nederland, door dalende huizenprijzen en overheidsingrepen in de bancaire sector, zoals de gedeeltelijke nationalisatie van Fortis in oktober. In 2008 was nog wel sprake van economische groei. In 2009 zal de Nederlandse economie gaan krimpen. Volgens een recent onderzoek van het ING Economisch Bureau naar de economische ontwikkeling op regionaal en sectoraal niveau zal de economie landelijk met 4,6% krimpen. Minister Bos van Financiën sprak onlangs van een nog groter krimp (-5,2%), en waarschuwde voor mogelijk meer. De grote vraag is wat de gevolgen zijn voor de Nederlandse arbeidsmarkt. Niet elke sector is even conjunctuurgevoelig, en de ene sector wordt eerder geraakt dan de ander. In tabel 2 staat een overzicht van de conjunctuurgevoeligheid van verschillende sectoren. De industrie loopt voorop in de conjunctuurcyclus en is door het internationale karakter van de sector zeer gevoelig voor conjunctuurbewegingen. De transportsector is ook internationaal maar wordt later geraakt, mede door de relatie met de industriële sector. De zakelijke en niet-commerciële dienstverlening worden minder snel en minder intens getroffen door conjunctuurbewegingen. Iedere regio heeft zijn eigen specifieke werkgelegenheidsstructuur. Ook de mate van internationale oriëntatie van de regio is van belang. Hierdoor zijn de gevolgen van de crisis verschillend voor iedere regio. We kunnen stellen dat regio's met een groot aandeel in de industriële werkgelegenheid en hieraan gerelateerde sectoren het snelst geraakt zullen worden en dat dit terug te zien is in de werkgelegenheidscijfers van LISA over 2009 die later dit jaar bekend zullen worden.

Kaart 1: Werkgelegenheidsgroei per provincie 2007-2008

Tabel 2: Sectoren en hun conjunctuur

Sector	Conjunctuur-gevoeligheid	Plaats conjunctuur
Industrie	hoog	vroeg
Bouw	middel	laat
Groothandel	middel	midden
Detailhandel	middel	midden
Horeca	hoog	vroeg
Transport	hoog	midden
Zakelijke dienstverlening	laag	laat
Public & zorg	laag	laat

Bron: ING Economisch Bureau

De regio's waar de industrie het grootste aandeel heeft in de werkgelegenheidsstructuur zijn Delfzijl en omgeving (22,9% van de totale werkgelegenheid), IJmond (21,7%) en Noord-Limburg (19,5%) (kaart 2). De industrie had landelijk in 2008 nog een redelijk jaar met 0,8% werkgelegenheids groei. De regio's Delfzijl en omgeving (5,4% groei) en IJmond (4,9% groei) hadden ook de beste cijfers in de sector. Naast de industrie heeft ook de transportsector een groot aandeel in de lokale werkgelegenheid van Delfzijl en omgeving en Noord-Limburg. De transportsector levert ook relatief veel werkgelegenheid in Groot-Amsterdam, Groot-Rijnmond en Zuid-West-Gelderland, regio's op sleutelposities aan de logistieke slagaders van Nederland. Hier zullen de gevolgen van de crisis zich doen gelden, maar waarschijnlijk iets later dan in de industriële centra. De industrie is in deze laatste regio's duidelijk minder sterk vertegenwoordigd. Dit benadrukt wel het internationale karakter van de transportsector in deze regio's. Aan de andere kant is de zakelijke dienstverlening er een grote sector. Deze wordt geacht zich goed staande te houden gedurende de crisis.

De zakelijke dienstverlening is het meest vertegenwoordigd in Groot-Amsterdam (22,4%), Flevoland (21,7%) en Utrecht (20,4%). In de agglomeratie 's-Gravenhage heeft de zakelijke dienstverlening ook een groot aandeel (20,1%), bovendien is de overheidssector sterk vertegenwoordigd: met 15,4% is de sector zwaar oververtegenwoordigd, landelijk is het aandeel van

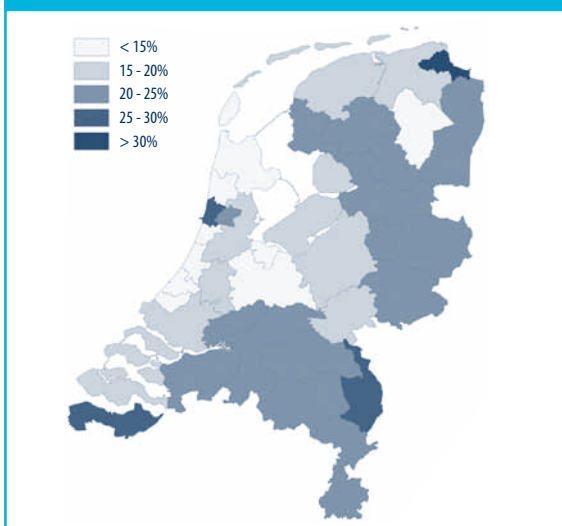
de overheid slechts 5,6%. De zakelijke dienstverlening is verder ondervertegenwoordigd in Noord-Limburg en Zeeuws-Vlaanderen. In de agglomeratie Leiden en Bollenstreek zijn de ander twee sectoren van de niet-commerciële dienstverlening onderwijs (9,4%) en zorg (22,4%) het sterkst vertegenwoordigd. In de COROP-regio's Overig Groningen (stad Groningen en omgeving) en Arnhem-Nijmegen zijn alle drie publieke sectoren sterk vertegenwoordigd. In Zuid-West Gelderland is de niet-commerciële dienstverlening het meest ondervertegenwoordigd.

Conclusie

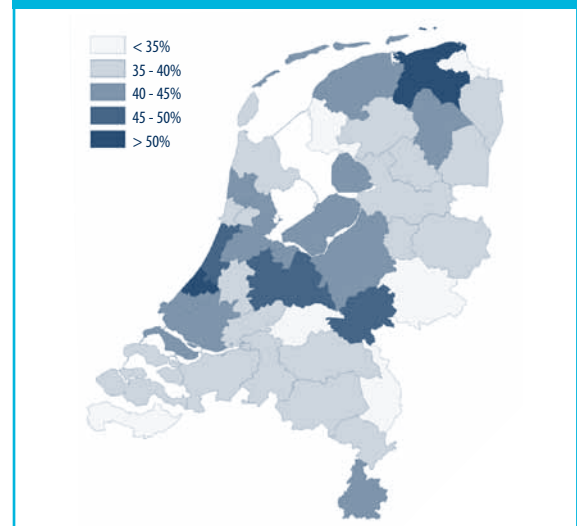
De conclusies op basis van de LISA-werkgelegenheids cijfers sluiten aan bij de verwachtingen van het ING Economisch Bureau. De conjunctuurgevoeligheid van sectoren en de werkgelegenheidsstructuur op een regionaal (COROP)-schaalniveau wijst vooral Delfzijl en omgeving en Noord-Limburg aan als gebieden die het eerst door de crisis geraakt zullen worden. Zware industrie, een grote transportsector en relatief weinig zakelijke en publieke dienstverlening scheppen een somber beeld. Ook voor IJmond zijn de vooruitzichten somber door de dominante industriële sector. Hierna is het waarschijnlijk dat Groot-Rijnmond en Zuid-West Gelderland geraakt zullen worden. Het is niet ondenkbaar dat de gevolgen al zichtbaar zullen worden in de LISA-werkgelegenheidsstatistiek van 2009. De Achterhoek en Zeeuws-Vlaanderen hebben per saldo ook een minder gunstige werkgelegenheidsstructuur. Groot-Amsterdam is een onzekere regio vanwege de diversiteit in conjunctuurgevoelige sectoren.

De beste papieren hebben vooralsnog de agglomeratie 's-Gravenhage, Leiden en Bollenstreek en Utrecht in mindere mate Arnhem/Nijmegen en Overig Groningen. Deze regio's hebben relatief veel dienstverlening. Dit geldt in het algemeen voor de hele Randstad, maar het bedrijfsleven heeft er ook een sterk internationaal karakter, wat de conjunctuurgevoeligheid versterkt. Het is de vraag in hoeverre deze regio's met minder conjunctuurgevoelige werkgelegenheid getroffen worden door de crisis: vooralsnog zal iedere regio te maken krijgen met economische krimp.

Kaart 2: Aandeel sectoren industrie en transport in de totale werkgelegenheid naar COROP-gebieden 2008

Kaart 3: Aandeel sectoren in de zakelijke en publieke dienstverlening in de totale werkgelegenheid naar COROP-gebieden 2008

De creatieve sector

Verschenen: maart 2009

'De kunst van het overleven'

Overlevingskansen en vestigingsgedrag van nieuwe creatieve bedrijven in de stad Utrecht tussen 1997 en 2007

Auteurs: A.M. van de Staak, BSc Dr. M. H. Stijnenbosch

STOGO onderzoek + advies

Postbus 691

3430 AR Nieuwegein

tel. (030) 233 43 42

info@stogo.nl

www.stogo.nl

Creatieve sector belangrijk

De creatieve sector en haar invloed op de economische ontwikkeling staan de laatste jaren sterk in de belangstelling. Onder invloed van Richard Florida werd het creatieve gedachtegoed internationaal populair in zowel beleids- als onderzoeksland. Florida creëerde zelfs een hype met zijn ideeën over het positieve effect dat het bestaan van creativiteit in een stad op diens economie heeft. De belangstelling van beleidsmakers en onderzoekers voor de creatieve bedrijvigheid heeft ook in Nederland een hoge vlucht genomen, zo blijkt uit diverse publicaties waarin het creatieve gedachtegoed uit het buitenland vertaald wordt naar Nederlandse situaties en gebieden. Ondanks de grote aandacht is specifiek onderzoek naar de overlevingskansen van creatieve bedrijven nog vrijwel niet ontplooid, ondanks diverse pleidooien hiertoe. Zo adviseren Kloosterman & Lambregts (2001) bijvoorbeeld onderzoek te doen naar de overlevingskansen van creatieve bedrijven in de verschillende delen van de Randstad en bepleit Lubbers (2006) verder onderzoek naar de overlevingskansen van startende creatieve bedrijven in Utrecht in relatie met hun locatiekeuze.

Ook in Utrecht is de creatieve sector belangrijk

STOGO onderzoek + advies heeft deze handschoen opgepakt en onderzocht wat de overlevingskansen van nieuwe creatieve bedrijven in de stad Utrecht zijn en of zij meer kans op overleven hebben dan starters in andere bedrijfssectoren. Daarbij is gebruik gemaakt van gegevens uit het Provinciaal Arbeidsplaatsen Register (PAR) voor de stad Utrecht in de periode 1997-2007. Voor deze tijdspanne is gekozen, omdat in deze periode de 'creatieve hype' is losgebarsten.

Om de overlevingskansen per groep te berekenen, is het startjaar en het stopjaar belangrijk. Een bedrijf wordt als 'gestopt' beschouwd als het daadwerkelijk is opgeheven. Verhuizingen naar buiten de stad Utrecht worden niet als opheffing gezien.

Aangezien de groepen niet even groot zijn en er met percentages gewerkt wordt, is ervoor gekozen om een z-toets op het verschil tussen twee populatiefracties uit te voeren.

In de periode 1997-2007 heeft Utrecht volgens de door ons gehanteerde selectiecriteria een totaal van 14.518 nieuwe bedrijven voortgebracht, waarvan 31% (bijna 4.500 bedrijven) 'creatief' te noemen is. Door de jaren fluctueert het aantal nieuwe bedrijven per jaar, maar de laatste jaren is echter een stijgende lijn te constateren. Deze toename is ook te zien bij het aantal creatieve bedrijven, waardoor het aandeel creatieve starters redelijk stabiel blijft (zie tabel 1).

Tabel 1: Starters in de stad Utrecht in de periode 1997-2007

Starters	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Creatieve starters	353	378	323	470	435	319	397	341	426	476	555
Totaal	1.872	1.732	1.459	1.851	1.906	1.569	1.676	1.736	2.041	2.252	2.492
Aandeel	18,9%	21,8%	22,1%	25,4%	22,8%	20,3%	23,7%	19,6%	20,9%	21,1%	22,3%

Bron: PAR, 2007

Een creatieve starter is een apart type starter

Er zijn verschillende typen starters; namelijk starters die groei nastreven en starters die het een uitdaging vinden zelfstandig te zijn maar slechts voor zichzelf een belegde boterham willen verdienen. De creatieve starter behoort tot de laatste groep en streeft niet per se naar het hebben van meer personeel en een jaarlijks vermeerderde omzet, maar richt zich vooral op de productontwikkeling en maakt 'l'art pour l'art'. Met de over het algemeen ongeïnteresseerde houding van de creatieve starter ten opzichte van winstmaximalisatie is het te verwachten dat deze bedrijven minder lang bestaan dan bedrijven in de overige sectoren. Anderen beweren echter dat de creatieve industrie juist wel aandacht heeft voor marketing en strategie, en dat vooral het netwerkaspect, het opbouwen en onderhouden van relaties relevant is voor het voortbestaan van een bedrijf. Creatieve bedrijven zijn goed in samenwerken en netwerken, vooral binnen de eigen kring. Het is binnen dit netwerk dat zij hun producten ontwikkelen en dat zij tot innovaties komen. Deze netwerken bepalen dus de productie en de kans op innovatie, waarmee zij in belangrijke mate bijdragen aan de overlevingskansen voor creatieve bedrijven. Een andere factor die mee speelt zijn de onzekerheden waar creatieve bedrijven mee te kampen hebben. Door hun functioneren op een projectmarkt waar men nooit zeker is van vraag, zijn zij gewend aan onzekerheid op het gebied van financiën, samenwerking, verkoop en binnen het productieproces. Door deze onzekerheden zijn creatieve bedrijven vaak automatisch bezig met vernieuwing en innovatie, en verwacht men door deze innovatiekracht grotere overlevingskansen dan bij bedrijven uit andere sectoren.

Overleeft een creatieve starter vaker dan een andere starter?

Om daarop antwoord te vinden is voor de toetsing de oorspronkelijke groep 'nieuwe bedrijven' opgedeeld in 'creatieve bedrijven' en 'overige bedrijven'. Het onderzoek is gebaseerd op 4.473 bedrijven in de creatieve sector en 10.045 bedrijven in de overige sectoren. Wat blijkt? Na één jaar bestaat gemiddeld 87 procent van de nieuwe creatieve bedrijven nog. Bij de overige nieuwe bedrijven is dit slechts 82 procent. Na vijf jaar is het verschil in overlevingskans tussen de creatieve sector en de overige sectoren zelfs nog een procentpunt groter. In de creatieve sector bestaat nog 56 procent van de nieuwe bedrijven tegenover 50 procent in de overige sectoren.

Naschrift:

Het Provinciaal Arbeidsplaatsen Register Utrecht maakt deel uit van LISA. Het bovengeschetste onderzoek is mogelijk omdat in LISA de start- en einddata, de locatie, de activiteit en de werkgelegenheid van een bedrijf worden vastgelegd. Daarmee is het mogelijk de levensloop van een bedrijf na te gaan. De creatieve sector is gedefinieerd als een deelverzameling van de SBI93-codes die de bedrijfsactiviteit beschrijven.

Middagseminar 'De toegevoegde waarde van LISA'

Op 4 juni is het middagseminar 'De toegevoegde waarde van LISA' gehouden. Alle klanten van LISA zijn hiervoor uitgenodigd. Locatie van de middag was Stadkasteel Oudaen in de binnenstad van Utrecht.

Het doel van de middag was om te laten zien waarvoor LISA-gegevens zoal worden gebruikt en wat de ervaringen van klanten zijn met de kwaliteit van de data en de service. Dr. Peter Louter van Bureau Louter hield een presentatie over de ruimtelijk-economische analyses die hij in de afgelopen 20 jaar met LISA-gegevens heeft gemaakt. Daarnaast gaf Prof. dr. Frank van Oort (Planbureau voor de Leefomgeving / Universiteit Utrecht) een toelichting op hoe hij LISA-gegevens heeft gebruikt bij zijn onderzoek naar de verhuiscapaciteit van bedrijven in Nederland.

Naast de toepassingsmogelijkheden was er ook veel aandacht voor de kwaliteit van LISA-gegevens. Pieterjan Vriens (voorzitter Stichting LISA)

en Paul Smeenk (provincie Flevoland en tevens registerhouder) gaven een toelichting op hoe het onderhoud van regionale registers plaatsvindt en hoe LISA de kwaliteitsbewaking en uniformering van regionale data uitvoert. Tijdens de middag is duidelijk geworden dat LISA in een behoefte voorziet. Hoewel er nog wel wat verbeteringen aan het materiaal gedaan kunnen worden is veel waardering voor het bestand. Meerdere klanten geven aan dat de kwaliteit van de gegevens de afgelopen jaren verder is toegenomen. Communicatie over het bestand wordt door de klanten als erg belangrijk ervaren. LISA zal hier zeker gehoor aan geven. Al met al een zeer geslaagde middag die vervolg gaat krijgen.

Indien u geïnteresseerd bent in de presentaties kunt u contact opnemen met: Gerben Huijgen van de LISA Projectorganisatie, info@lisa.nl / (053) 482 50 80.

Vrouwen aan het werk!

In 2008 worden de meeste banen door mannen ingevuld (57%). Wel is het aandeel banen dat door vrouwen wordt ingevuld de afgelopen tien jaar toegenomen. De banengroei sinds 1996 is voor een groot deel toe te schrijven aan de toename van werkende vrouwen. Hoewel er in de periode 2003-2005 sprake was van een daling van de totale werkgelegenheid, bleef de ontwikkeling van banen die door vrouwen worden ingevuld positief. De sectoren zorg & onderwijs en de regio Leiden en Bollenstreek onderscheiden zich positief als het gaat om het aandeel vrouwen.

Het kabinet wil dat meer vrouwen voor een betaalde baan kiezen. Betaalde arbeid wordt als een belangrijke voorwaarde gezien voor emancipatie: het biedt vrouwen ontplooiingsmogelijkheden, contacten buiten het gezin en het eigen inkomen beschermt hen tegen afhankelijkheid van de partner. Daarom moet de combinatie van arbeid en zorg aantrekkelijker worden. Deze, weinig verrassende, conclusie staat in de Emancipatienota 2008 'Meer kansen voor vrouwen'. Hiertoe komen er diverse maatregelen zoals fiscale prikkels om thuis blijven te ontmoedigen en werken lonender te maken. Daarnaast moet de combinatie arbeid en zorg gemakkelijker worden door goede kinderopvang, verruiming van het ouderschapsverlof van 13 naar 26 weken en een betere aansluiting tussen onderwijs en opvang.

Een veel gebruikte indicator om vast te stellen hoe het aantal vrouwen op de arbeidsmarkt zich ontwikkelt, is de participatiegraad. In dit artikel wordt het onderwerp vanuit het tegenovergestelde perspectief benaderd: namelijk vanuit de werkgelegenheid. Aan de hand van LISA-gegevens is een analyse gemaakt van het aandeel vrouwen in de Nederlandse werkgelegenheid, zowel in de tijd, als naar sector en regio.

Nederlandse banen worden vooral door mannen ingevuld...

Nederland telt in 2008 7,98 miljoen arbeidsplaatsen. Het grootste deel (52%) van deze banen wordt opgevuld door mannen die 12 uur of meer werken¹. Een klein deel van de Nederlandse werkgelegenheid bestaat uit mannen met een kleine baan (5%). Het totaal aantal banen dat door mannen wordt ingevuld bedraagt ruim 4,5 miljoen ofwel 57%. Dit betekent dat 43% van het totaal aantal banen in Nederland door vrouwen wordt opgevuld. In vier op de vijf gevallen gaat het dan om een grote baan; in één op de vijf gevallen om een kleine baan (figuur 1).

... maar groei wordt verklaard door toename vrouwen met grote baan

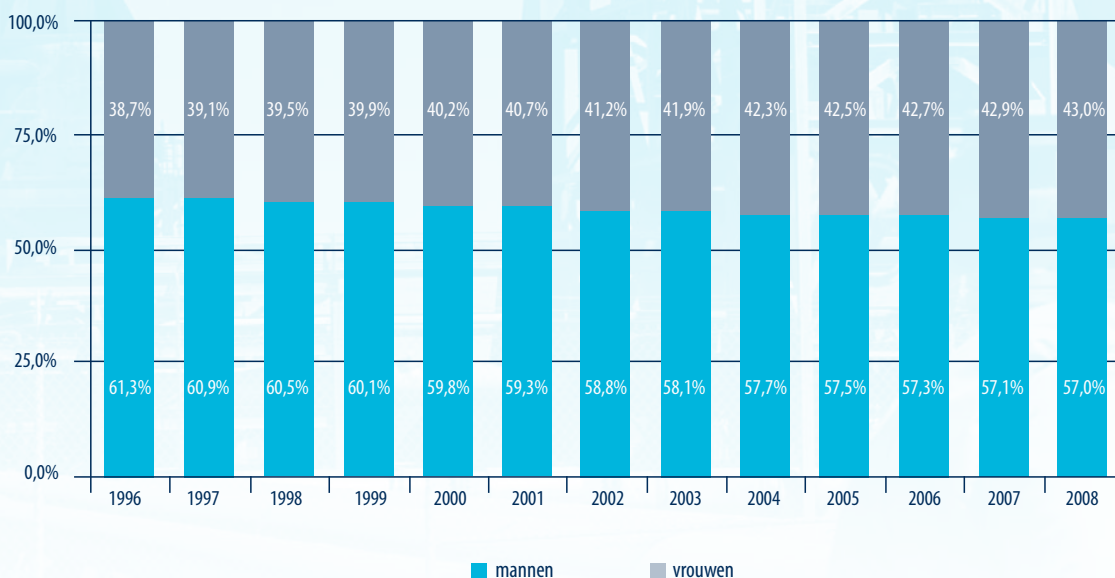
De totale werkgelegenheid is in Nederland in de periode 1996-2008 met 1,6 miljoen banen (24,5%) gestegen. Het grootste deel van deze groei wordt verklaard door de toename van het aantal vrouwen met een grote baan. Het aantal banen in deze categorie groeit van 1,9 miljoen in 1996 naar 2,75 miljoen in 2008. De groei van het aantal banen dat door een man wordt ingevuld groeit in dezelfde periode zowel absoluut als relatief minder snel. Het aandeel vrouwen in Nederlandse economie is in de afgelopen dan ook langzaam opgelopen. In 1996 werden 39 van de 100 banen door een vrouw ingevuld. Momenteel ligt dit cijfer op 43 (figuur 2).

Figuur 1: Banen in Nederland naar geslacht en omvang

	Mannen		Vrouwen		Totaal
	Grote banen	Kleine banen	Grote banen	Kleine banen	
1996	3.627.850	303.950	1.909.920	567.250	6.408.970
2000	4.051.310	329.680	2.335.550	610.220	7.326.760
2004	3.975.500	381.940	2.531.260	659.740	7.548.440
2008	4.126.860	421.110	2.750.500	677.780	7.976.240
Groei 1996 - 2008	13,8%	38,5%	44,0%	19,5%	24,5%

¹ In LISA worden banen van 12 uur en meer als grote baan gerekend. In het verleden werd wel gesproken over fulltime banen. Het ligt echter niet in de rede om een baan van bijv. 13 uur aan te merken als een fulltime baan.

Figuur 2: Banen naar geslacht

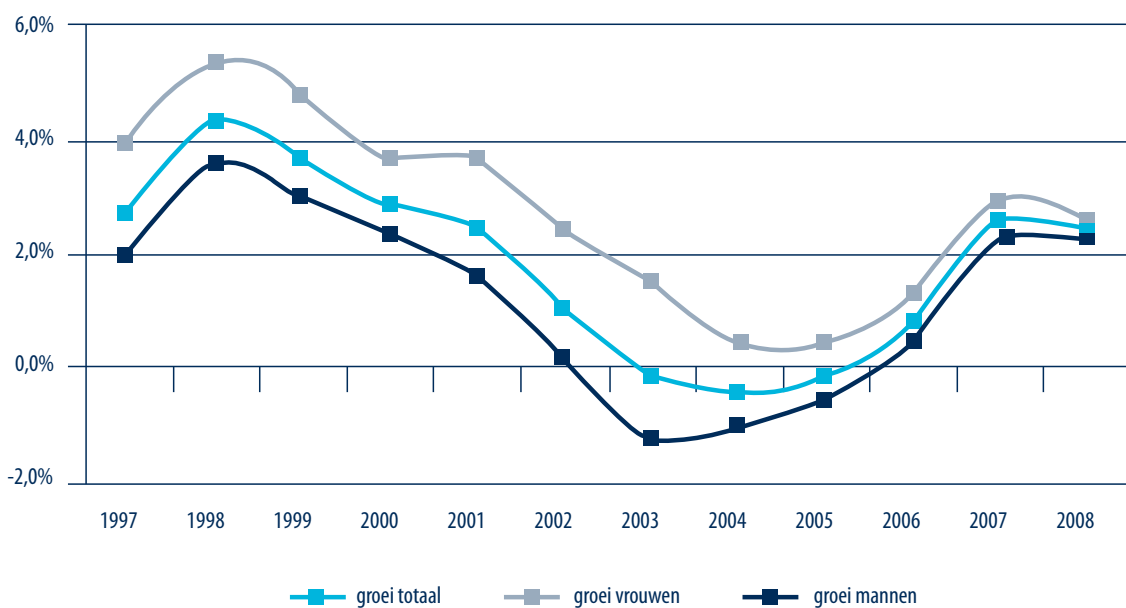

Onafgebroken groei van banen door vrouwen

De jaarlijkse groei van de werkgelegenheid bedraagt in de afgelopen 10 jaar gemiddeld 1,9%. De hoogste groeipercentages werden behaald in 1998 en 1999 met respectievelijk 4,3 en 3,7% banengroei. In de jaren daarna daalde de jaarlijkse groei, waarbij in de periode 2003-2005 zelfs sprake was van een krimp van het totaal aantal banen.

De jaarlijkse groei van het aantal banen dat door vrouwen wordt ingevuld bedraagt sinds 1997 gemiddeld 2,8%. Hiermee ligt de groei een stuk hoger dan de totale banengroei en meer dan twee keer zo hoog als de groei van banen die door mannen wordt ingevuld (1,2%). Ook in de periode 2003-2005 waarbij zowel de totale banengroei als de groei van banen negatief was, blijft het aantal banen van vrouwen groeien.

Figuur 3: Jaarlijkse banengroei, totaal, mannen en vrouwen

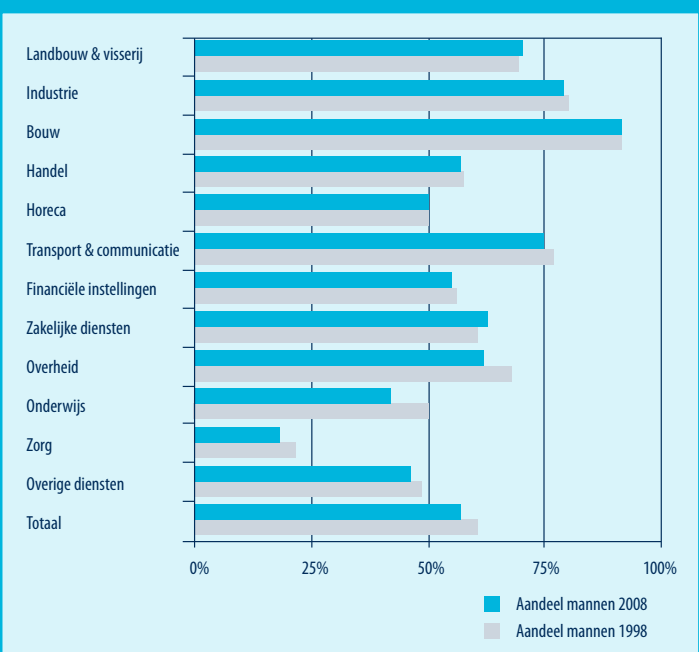

Zorg en onderwijs meest 'geëmancipeerde' sectoren

Het aandeel banen dat door vrouwen wordt ingevuld varieert per sector. In figuur 4 is het aandeel banen dat door mannen wordt ingevuld voor 1998 en 2008 weergegeven. In de bouw werken de meeste mannen / minste vrouwen (92% / 8%). Andere sectoren met een forse oververtegenwoordiging van mannen zijn de industrie (79%) en transport (75%). Sectoren waar meer vrouwen dan mannen werken, zijn de zorg (82%) en het onderwijs (58%) en de overige dienstverlening (54%).

In de afgelopen 10 jaar is het aandeel werkende mannen in het totaal aantal banen gedaald van 61% naar 57%. Er zijn twee sectoren waar het aandeel mannen sneller is gedaald, namelijk in het onderwijs en bij de overheid. In het onderwijs daalde het aantal mannen van 50% naar 42% en bij de overheid daalde het aandeel mannen met zes procentpunt naar 62%. In de zakelijke dienstverlening nam het aandeel mannen juist toe; van 61% naar 63%.

Figuur 4: Banen naar geslacht

Agglomeratie Leiden en Bollenstreek biedt relatief het meeste werk aan vrouwen

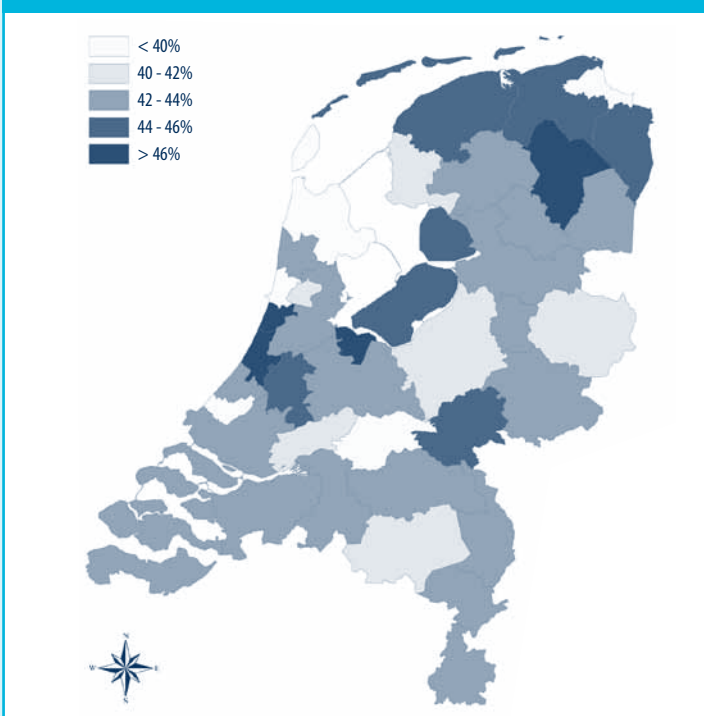
Tot slot is gekeken in welke mate er regionale verschillen zijn in het aandeel banen dat door vrouwen wordt ingevuld.

In het COROP-gebied Leiden en Bollenstreek wordt 49,1% van alle banen ingevuld door een vrouw.

Ook in de COROP-gebieden Agglomeratie Haarlem en Noord-Drenthe is het aandeel werkende vrouwen in de totale werkgelegenheid hoog.

In de COROP-gebieden Zuidwest-Gelderland (38,9%) en Kop van Noord-Holland (37,7%) is het aandeel werkende vrouwen het laagst.

Kaart 1: Aandeel vrouwen in de totale werkgelegenheid, naar COROP-gebieden 2008

Werkgelegenheidsgroei en -aandeel van de 40 Nederlandse COROP-regio's

Regio	2007	2008	Groei 2007-2008	Aandeel
Groot-Amsterdam	754.990	772.170	2,3%	9,7%
Utrecht	641.880	655.640	2,1%	8,2%
Groot-Rijnmond	580.840	589.300	1,5%	7,4%
Agglomeratie 's-Gravenhage	388.800	408.560	5,1%	5,1%
Zuidoost-Noord-Brabant	392.210	400.170	2,0%	5,0%
Arnhem / Nijmegen	334.380	345.330	3,3%	4,3%
Noordoost-Noord-Brabant	331.260	334.340	0,9%	4,2%
Veluwe	325.630	331.560	1,8%	4,2%
West-Noord-Brabant	296.580	300.140	1,2%	3,8%
Twente	282.990	289.870	2,4%	3,6%
Zuid-Limburg	270.070	275.320	1,9%	3,5%
Midden-Noord-Brabant	205.840	211.570	2,8%	2,7%
Overig Groningen	189.870	196.220	3,3%	2,5%
Achterhoek	181.130	186.510	3,0%	2,3%
Noord-Overijssel	173.940	179.550	3,2%	2,3%
Flevoland	162.550	170.890	5,1%	2,1%
Zuidoost-Zuid-Holland	163.950	167.880	2,4%	2,1%
Agglomeratie Leiden en Bollenstreek	154.470	156.920	1,6%	2,0%
Noord-Friesland	144.860	147.640	1,9%	1,9%
Kop van Noord-Holland	143.020	147.060	2,8%	1,8%
Noord-Limburg	134.830	137.770	2,2%	1,7%
Oost-Zuid-Holland	121.030	124.170	2,6%	1,6%
Overig Zeeland	122.090	123.830	1,4%	1,6%
Delft en Westland	111.110	117.190	5,5%	1,5%
Het Gooi en Vechtstreek	111.080	112.800	1,5%	1,4%
Zuidwest-Gelderland	103.830	107.570	3,6%	1,3%
Midden-Limburg	105.910	107.340	1,4%	1,3%
Alkmaar en omgeving	97.180	98.510	1,4%	1,2%
Zuidoost-Friesland	92.850	94.530	1,8%	1,2%
Agglomeratie Haarlem	89.280	90.220	1,0%	1,1%
IJmond	78.230	80.640	3,1%	1,0%
Noord-Drenthe	76.640	78.640	2,6%	0,9%
Zuidoost-Drenthe	70.980	72.700	2,4%	0,8%
Zuidwest-Overijssel	66.550	67.610	1,6%	0,8%
Zaanstreek	60.480	62.870	3,9%	0,8%
Zuidwest-Drenthe	61.430	62.230	1,3%	0,7%
Oost-Groningen	52.960	54.770	3,4%	0,7%
Zeeuwsch-Vlaanderen	49.540	50.110	1,1%	0,6%
Zuidwest-Friesland	46.180	47.240	2,3%	0,6%
Delfzijl en omgeving	18.160	18.860	3,9%	0,2%
Nederland	7.789.590	7.976.240	2,4%	100%

Beschikbare gegevens

Per vestiging zijn de volgende gegevens beschikbaar:

Naam, vestigingsadres, correspondentieadres, activiteitencode (SBI 1993), aantal mannen met grote baan, vrouwen met grote baan, mannen met kleine baan, vrouwen met kleine baan (absolute gegevens op vestigingsniveau worden alleen geleverd door middel van een grootteklasse of via aggregaties). De werkgelegenheid is inclusief uitzendkrachten. Op basis van deze gegevens is elke denkbare statistiek mogelijk, eventueel gekoppeld met andere gegevensbestanden. LISA behoudt zich ten aanzien van het landelijk register LISA en de daarin opgenomen gegevens alle auteurs- en databankrechten voor.

Omvang bestand

In onderstaande tabel is opgenomen van welke gebieden het LISA-bestand 2007 informatie biedt. Vergelijkbare statistische informatie is er ook voor de periode 1996-2007.

gebied omschrijving	aantal	minimum	vestigingen maximum	totaal
6 positie postcodegebied	300.790	1	212	973.595
4 positie postcodegebied gemeente	4.039	1	3.648	
COROP-gebieden	443	94	69.319	
Provincies	40	2.307	100.287	
	12	25.378	198.901	

Toelichting: het aantal 4 positie postcodegebieden waar vestigingen zijn is in LISA 4.039. Het aantal vestigingen varieert van 1 tot 3.648. Het totale LISA-bestand van 2007 bevat 973.595 vestigingen. CBS Landbouwtellingen zijn beschikbaar op het niveau van gemeenten (en hoger).

Informatie en/of bestellingen LISA

Voor informatie over LISA en het bestellen van onder andere statistische gegevens, steekproeftrekkingen, bestandsverrijkingen kunt u zich wenden tot de LISA Projectorganisatie en Bridgis BV. Voor koppelingen van het LISA-bestand met bijvoorbeeld geografische databestanden kunt u contact opnemen met Bridgis BV.

LISA Projectorganisatie:
Stationsplein 11
Postbus 597
7500 AN Enschede
Tel.: (053) 482 50 80
Fax: (053) 482 50 81
E-mail: info@lisa.nl
Internet: www.lisa.nl

Bridgis BV:
Sint Walburgkerkpad 3
Postbus 71
4000 AB Tiel
Tel.: (0344) 636 242
Fax: (0344) 636 246
E-mail: info@bridgis.nl
Internet: www.bridgis.nl

Colofon

LISA Nieuws is een uitgave van de Stichting LISA die als doel heeft het beschikbaar hebben van informatie over vestigingen en werkgelegenheid in geheel Nederland, primair ten behoeve van onderzoek en beleid. De Stichting vertegenwoordigt de regionale registerhouders die de informatie verzamelen, beheren en in LISA inbrengen.

Redactie: Maarten Bergmeijer, Gerben Huijgen, Freerk Viersen

Ontwerp en realisatie: Schwung Reclame, Tilburg

Deze uitgave is verzorgd door de LISA Projectorganisatie. Overname van tekst en cijfermateriaal is alleen toegestaan ten behoeve van niet-commercieel gebruik onder bronvermelding. Hoewel bij de uitgave de uiterste zorg is nagestreefd kan voor eventuele aanwezigheid van (zet)fouten en onvolledigheden geen aansprakelijkheid worden aanvaard.

Bestuur Stichting LISA

P.J. Vriens, voorzitter
drs. F. Viersen, secretaris
drs. G. Scholtens, penningmeester
ir. B.A. Herfst
drs. M. Bergmeijer

Regionale bronhouders LISA

Werkgelegenheidsregister

Provincie Groningen

Werkgebied: Provincie Groningen (excl. Stad Groningen)
mevr. M.S.B. Joustra
Tel.: (050) 316 40 51
E-mail: m.s.b.joustra@provinciegroningen.nl

Werkgelegenheidsregister

Gemeente Groningen

Werkgebied: Gemeente Groningen
dhr. T.H. Sniijders
Tel.: (050) 367 70 16
E-mail: t.sniijders@dia.groningen.nl

Werkgelegenheidsregister Fryslân

Werkgebied: Provincie Fryslân
Dhr. M. Holkema
Tel.: (058) 292 53 85
E-mail: m.j.holkema@fryslan.nl

Drentse Werkgelegenheids-Enquête (DWE)

Werkgebied: Provincie Drenthe
dhr. R. Haverkate
Tel.: (0592) 36 55 55
E-mail: r.haverkate@drenthe.nl

Bedrijven- en Instellingenregister Overijssel (BIRO)

Werkgebied: Provincie Overijssel
dhr. J. Bos
Tel.: (038) 499 94 52
E-mail: BIRO@overijssel.nl

Vestigingenregister Flevoland

Werkgebied: Provincie Flevoland
dhr. P.M. Smeenk
Tel.: (032) 026 53 17
E-mail: smeenk@flevoland.nl

RMO Noordwest-Holland

Werkgebied: KvK voor Noordwest-Holland
dhr. drs. M.A. de Boer
Tel.: (072) 519 57 76
E-mail: mboer@alkmaar.kvk.nl

Vestigingenregister Noord-Holland

Werkgebied: Hilversum e.o. en Haarlem e.o.
Mevr. M. Wisse (Provincie Noord-Holland)
Tel.: (023) 514 44 13
E-mail: wisse@noord-holland.nl

Bedrijvenregister Meerlanden

Werkgebied: Gemeente Haarlemmermeer e.o.
dhr. A. Reijneveld
Tel.: (023) 567 61 30
E-mail: Ad.Reijneveld@haarlemmermeer.nl

Vestigingenregister Amsterdam

Werkgebied: Gemeente Amsterdam e.o.
mevr. C. van Oosteren
Tel.: (020) 527 94 12
E-mail: coosteren@os.amsterdam.nl

Provinciaal Arbeidsplaatsenregister (PAR) Utrecht

Werkgebied: Provincie Utrecht
dhr. drs. M. Bergmeijer
Tel.: (030) 258 23 91
E-mail: Maarten.Bergmeijer@Provincie-Utrecht.nl

Provinciale Werkgelegenheids-enquête (PWE) Gelderland

Werkgebied: Provincie Gelderland
dhr. drs. F.J. Viersen
Tel.: (026) 359 91 71
E-mail: f.viersen@prv.gelderland.nl

Werkgelegenheidsregister Stadsgewest Haaglanden

Werkgebied: Stadsgewest Haaglanden
dhr. G. Scholtens
Tel.: (070) 7501673
E-mail: g.scholtens@haaglanden.nl

Bedrijvenregister Zuid-Holland (BRZ)

Werkgebied: Rijnmond en Rijnstreek
mevr. D. Zoeteman
Tel.: (010) 204 10 42
E-mail: d.zoeteman@bgs-schiedam.nl

Vestigingenregister West-Brabant

Werkgebied West-Brabant
dhr. W. Oijen
Tel.: (076) 529 35 03
E-mail: wf.oijen@breda.nl

Vestigingenregister Midden-Brabant

Werkgebied Tilburg e.o.
Dhr. T. Doornbos
Tel.: (013) 542 86 52
E-mail: tom.doornbos@tilburg.nl

Vestigingenregister Eindhoven

Werkgebied gemeente Eindhoven e.o.
Dhr. H. Ten Caten
Tel.: (040) 238 23 55
E-mail: h.ten.caten@eindhoven.nl

Vestigingenregister Helmond

Werkgebied gemeente Helmond e.o.
Dhr. W. Maasackers
Tel.: (0492) 58 72 95
E-mail: w.maasackers@helmond.nl

Vestigingenregister Noordoost Noord-Brabant

Werkgebied: regio Noordoost Noord-Brabant
Dhr. A. de Haan (I&O Research)
Tel.: (053) 482 50 10
E-mail: info@lisa.nl

Regionale Informatiebank Bedrijven en Instellingen Zeeland (RIBIZ)

Werkgebied: Provincie Zeeland
dhr. R. Lucas
Tel.: (0118) 673 537
E-mail: r.lucas@zeeland.kvk.nl

Vestigingenregister Limburg

Werkgebied: Provincie Limburg
dhr. R.C.M. Vaessens
Tel.: (043) 388 36 13
E-mail: r.vaessens@etil.nl

LISA Website

Data op de LISA-website

LISA is een databestand met gegevens over alle vestigingen in Nederland waar betaald werk wordt verricht. Alle mogelijke selecties zijn beschikbaar. Neem hiervoor contact op met de LISA Projectorganisatie.

De website van LISA biedt u daarnaast de mogelijkheid om zelf werkgelegenheidsinformatie te downloaden. Ook hier kunt u eigen selecties maken. Zowel op landelijk niveau als op het niveau van provincies, COROP-gebieden en gemeenten is informatie rechtstreeks te downloaden. Ook zijn uitsplittingen naar sector mogelijk. De informatie is beschikbaar vanaf 1996.

